

A

MAGYAR KIR. FÖLDTANI INTÉZET

MEGISMERTETÉSE.

KIADJA A M. KIR. FÖLDTANI INTÉZET.

A MAGY. KIR. FÖLDTANI
INTÉZET KÖNYVTÁRA.

BUDAPEST.

FRANKLIN-TÁRSULAT KÖNYVNYOMDÁJA.

1907.

KÉZIKÖNYVTÁR!
Az olvasóteremből el nem
vihető!

A magyar királyi Földtani Intézet megismertetése.

Az intézet története. A magyar alkotmány 1867-ik évi helyreállítása után, GOROVE ISTVÁN m. kir. földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszter előterjesztésére, I. FERENCZ JÓZSEF Magyarország apostoli királya az 1869-ik évben a magyar királyi Földtani Intézet szervezését szentesítette, mely ezt megelőzőleg — 1868-ban — még mint földtani osztály kezdette meg működését.

A m. kir. Földtani Intézet tehát 38 év óta áll fenn.

Eleintén csak hegyvidéki, jobbára részletes geológiai fölvételek végeztek.

A bányageológiai fölvételek az 1883-ik évben, az agrogeológiai munkálatok kísérletképpen az 1891-ik évben, rendszeresen pedig 1892-ben indultak meg. Chemiai laboratóriumát az intézet csak az 1885-ik évben rendezhette be.

Az intézet főfeladata és az idővel kifejlődött munkakör. Az intézet főfeladatai közé tartozik:

a) a magyar korona országainak részletes földtani fölvétele és e fölvétel eredményének a tudomány, a földmivelés és az ipar igényeinek megfelelő módon való megismertetése;

b) a magyar államterület általános és részletes földtani térképeinek készítése és kiadása;

c) a magyar államterület földtani alkotásában résztvevő képződményeket és azoknak jellegét előtűntető kőzet- és őslénytani gyűjtemények felállítása;

d) talaj-, ásvány- és kőzet-vegyelemzések mezőgazdasági, bányászati és ipari tekintetben.

Idővel a munkakör lényegesen tágult és szétágazott.

Külső munkák. A legfőbb külső munka, úgy mint minden földtani intézetnél, az országos részletes geológiai fölvétel. Úgy a hegyvidéki, mint a bányageológiai és agrogeológiai részletes fölvétel, az 1 : 25,000-hez mértékű és a cs. és kir. katonai földrajzi intézettől kiadott térképlapokon történik. Az eredeti fölvételek közhasználatra való kiadására az 1 : 75,000 mértékű, szintén a cs. és kir. katonai földrajzi intézet készítette speciális lapok szolgálnak.

Egy ilyen speciális topográfiai térképlapra négy darab 1 : 25,000-es eredeti fölvételi lap kisebbítettik.

Kezdetben a részletes fölvétel az 1 : 28,800-hoz mértékű, a kiadás pedig az 1 : 144,000-hez mértékű, szintén katonai térképlapokon történt.

A térképekhez rövid «Magyarázók» és az agrogeológiai lapokhoz még külön rövid geológiai magyarázók is jelennek meg.

A rendes fölvételeken kívül az intézet még sok egyéb külső munkát végez hydrogeológiai, kőbányászati, petroleum- és más bányászati, valamint különböző ipari és speciális talajfölvételi irányban.

A külső fölvételi munkákkal kapcsolatban van a gyűjtemények összegyűjtése is; de ezenkívül esetről-esetre külön gyűjtési kiküldetések is történnek.

Belső munkák. A m. kir. Földtani Intézet belső működésének mondhatni az összegyűjtött anyagnak feldolgozását, muzeumának és könyvtárának szakszerű kezelését és fejlesztését, irodalmi, térképészeti és laboratoriumi munkálkodását.

Ügykörébe vágó hivatalos szakértői véleményeket ad. Végül a m. kir. pénzügyminiszterium részére bányamérnököket geológiai és a m. kir. földművelésügyi miniszteriumnak szőlőszeti szakembereket agrogeológiai irányban képez ki.

A több mint 1500 m² területet elfoglaló gyűjtemény a következő főcsoportokat karolja fel:

1. Zoopaleontologia.
2. Phytopaleontologia.
3. Petrographia.

4. Dynamogeologia.
5. Bányageologia és mineralogia.
6. Geotechnologia.
7. Agrogeologia.
8. Hydrogeologia.
9. Praehistorikus geologia.
10. Külföldi, az összehasonlításra szolgáló gyűjtemények.

Az intézet geológiai- és ásvány-chemiai laboratoriuma a mai kor igényeinek megfelelően van berendezve. Kőzet-, ásvány- és ásványviz-elemzéseken kívül az ásványszén kalóriájának és az agyagok tűzállóságának meghatározásával is foglalkozik.

Legújabbban az agrogeológiai fölvételi osztály laboratoriuma rendeztetett be a talajvizsgálatok céljaira.

A laboratoriumok első sorban az intézeti anyagok vizsgálatára szolgálnak.

Az irodalmi és térképészeti munkálkodásról még felemlítendő, hogy a kiadványok, a melyek az állami magyar nyelven kívül a külföld számára német fordításban is megjelennek, az egészen alkalmi természetű, esetről-esetre megjelenő kiadványokon kívül négy főcsoportba oszthatók.

1. Minden évben *Évjelentés* czíme alatt az intézet az elmúlt évi munkálkodásról számol be, különös tekintettel az országos fölvételekre.

2. A jelenleg XV kötetből álló *Évkönyvek* sorozatában időhöz nem kötött tanulmányok és munkák jelennek meg.

3. Az intézeti *Kiadványok* sorozatában vegyes, kevésbbé szorosan vett geológiai, hanem inkább geotechnológiai stb. tárgyú munkák adatnak ki.

4. Megjelenik még kétféle *Térképmagyarázó*, a mely egészen röviden az egyes kiadott térképlapok szinkulcsára és egyéb fontosabb adataira ad felvilágosítást.

Mostanáig a közölt és a mindenkori kiadásnál 100 példányt meg nem haladó térképek kézzel színezettek. Az 1902-ik évtől kezdve azonban a térképkiadványok színnyomásban jelennek meg.

A térképészeti munkálatoknál még csak azt említjük fel,

hogy a rendszeresen megjelenő 1 : 75,000 mértékű geológiai térképeken kívül, külön kívánságra és megszabott föltételek mellett, nagyobb méretű kézi másolatok is adatnak ki.

Az intézet összes kiadványai KILIÁN FRIGYES utóda budapesti egyetemi könyvkereskedőnél (IV, Váci-utca), az intézet bizományosánál, jutányos áron kaphatók.

A szakértői vélemények, a melyek a miniszter Úr Ő Excellenciájának rendelkezéseire adatnak, igen sok irányúak, úgymint: az ásványos vizű gyógyforrások védőterületeire, artézi és úgynevezett fúrt kutakra, városok vízellátására és egyéb hydrogeológiai kérdésekre.

Bányászati irányban: bányageológiai, nevezetesen ásvány-szén-, petroleum-, ércz-előfordulásoknak kérdéseiben; továbbá a kőbányászat, agyag-, üvegipar és hasonló anyagai kikutatásában és geológiai fölvételében; talajvizsgálati ügyekben évenként szintén számos útbaigazító szakértői véleményt ad az intézet.

A geológiai ismeretek alaposabb elsajátítása végett a beosztott egyének kiképezése a házi gyakorlati foglalkoztatáson kívül, különös tekintettel arra, hogy az illetők minő szakmában fogják geológiai ismereteiket szükségelni, főként a részletes geológiai fölvételek alkalmával történik.

Az intézet statisztikája. Az intézet költségadományát Magyarország parlamentje évről-évre állapítja meg.

Tekintet nélkül a rendkívüli és átmeneti kiadásokra, a költségadomány rendes rovatában a következő összegek szerepelnek:

Kezdetben, az 1868—1870-ik évi időközben 48,000 magyar korona (24,000 forint).

Azután ezen összeg folytonosan emelkedett, míg az 1906-ik évben a 183,684 koronát érte el.

Az intézet személyzete 1 tiszteletbeli igazgatóból, 1 igazgatóból, 4 főgeológusból, 4 osztálygeológusból, 8 geológusból, 1 fővegyészből, 1 vegyészből, 1 térképészből, 2 irodatisztból és 11 altiszt és szolgából, összesen 34 egyénből áll.

Ezenkívül további kiképezésre beosztott egy bányászati és

egy kohászati szakember, de időnként mások is foglalkoznak még az intézetben.

A magyar birodalom területéből 1906 végéig geologiailag föl lett véve:

a hegyes vidéken részletesen	110,873·01 km ² ,
„ „ „ átnézetesen	12,372·69 „
a fontosabb bányavidékeken	1,447·85 „
agrogeologiailag részletesen	16,491·18 „
„ „ átnézetesen	3,742·86 „
Összesen	144,927·59 km ² .

E szerint eddig összesen a magyar birodalomnak már csaknem mintegy fele része vétetett föl geologiailag.

A m. kir. Földtani Intézet könyv- és térképtára áll:

20,283 kötet, 234,952 korona értékű könyvből és 8491 darab, 46,625 korona értékű térképből.

Az intézeti berendezés (bútor és eszköz) 155,940 korona leltári értéket képvisel.

A Földtani Intézet palotájának leltári értéke pedig: 898,599 korona 68 fillér.

Gyűjteménye 10—1 óráig hetenként kétszer, vasárnapon és csütörtökön, áll a közönségnek díjmentesen nyitva. Máskor, hétfő és péntek kivételével, d. e. 10—1-ig 1 korona belépődíjjal nézhető meg. Az intézet gyűjteményét az 1906-ik évben 5101 egyén nézte meg.

Az intézet elhelyezése. A m. kir. Földtani Intézet sok vándorlás után, dr. DARÁNYI IGNÁCZ m. kir. földmivelésügyi miniszter úr előterjesztésére és a magyar kormány, valamint a magyar törvényhozás hozzájárulásával, I. FERENCZ JÓZSEF apostoli király szentesítő elhatározása után, az 1899-ik évben Budapest székesfőváros VII-ik kerületében, a Stefánia-úton, díszes palotát kapott.

A székesfőváros e célra díjtalanul 7193 m² (2000 négyszögöl) 200,000 korona értékű szabad területet engedett át. Az építés költségeihez dr. SEMSEI SEMSEY ANDOR, az intézetnek tiszteletbeli

igazgatója és nemeslelkű pártfogója, 100,000 koronával, a magyar állam 800,000 koronával járult.

A magyar renaissance modorban épített kétemeletes és négyszögletet bezáró palotát kert környezi.

A magas alagsorban a chemiai és agrogeologiai laboratoriumok egy része, praeparáló-, csiszolóműhely, raktárhelyiségek és a szolgaszemélyzet bent lakó részének lakása van elhelyezve.

A magas-földszintet a tágas előcsarnok, az igazgatósági helyiségek, laboratoriumok és a geologusok dolgozószobái foglalják el.

Az első emeleten a 206·58 m² tágas könyvtártermet és más helyiségeket, az előadótermet, a kartografus helyiségeit, a geologusok dolgozószobáit és a felügyelő lakosztályát találjuk.

A második emelet egész területét a gyűjtemény és mellék-helyiségei veszik igénybe.

Ezenkívül van egy mély pinczehelyiség és az épület tetőzetén tágas fényképező műterem is.

Budapesten, 1907. évi márczius havában.
